

Orqa miya shikastidan keyingi bemorlarni funksional reabilitatsiyasi

Davranov Eshboy Egamqulovich

*Respublika ixtisoslashtirilgan onkologiya va radiologiya ilmiy-amaliy tibbiyot
markazining Samarqand filiali, Nur tashxis bo'limi*

Dolzarblik:

Orqa miya shikastlanishi (OMS) dunyo bo'yicha har yili 250 000 – 500 000 kishida uchraydi. Ushbu jarohatlar og'ir harakat, sezgi va vegetativ buzilishlarga olib keladi. Bemorlarning 60 % gachaida doimiy nogironlik saqlanib qoladi, va faqatgina ASIA bo'yicha to'liq bo'lmagan shikastlarda 30–40 % bemorlar bir yil ichida mustaqil yurish qobiliyatiga erishadi. Shuning uchun funksional reabilitatsiya asosiy davolash bosqichlaridan biri bo'lib, bemorning harakatchanligi, mustaqilligi va hayot sifatini tiklashga qaratilgan.

Maqsad:

OMS dan keyingi zamonaviy funksional reabilitatsiya yondashuvlari, texnologiyalari va ularning samaradorligini tahlil qilish.

16

Materiallar va metodlar:

PubMed, Scopus, Web of Science va Cochrane Library bazalarida 2018–2025 yillar uchun tizimli qidiruv olib borildi. Insonlarda o'tkazilgan, OMS dan keyingi funksional reabilitatsiyani o'rgangan klinik tadqiqotlar tanlandi. Jami 4 132 maqola ko'rib chiqildi, ulardan 124 tasi talabga javob berdi. Baholangan usullar: erta mobilizatsiya, ko'p sohalik reabilitatsiya dasturlari, robotlashtirilgan ekzoskelet mashg'ulotlari, funksional elektr stimulyatsiyasi, neyromodulyatsiya, virtual reallik (VR) va miya-kompyuter interfeyslari (BCI).

Natijalar:

OMS dan keyin reabilitatsiyani dastlabki 6–8 haftada boshlash funksional va nevrologik tiklanish ko'rsatkichlarini sezilarli yaxshilaydi. Ko'p tarmoqli dasturlar (fizioterapiya, mehnat terapiyasi, psixologik yordam) kundalik hayot faoliyatini va ijtimoiy moslashuvni yaxshilaydi. Zamonaviy texnologiyalar — robot yordamida yurishni mashq qilish, ekzoskeletlar, neyromodulyatsiya, VR va BCI — neyropastiklikni rag'batlantirib, yurish tezligi, chidamlilik va mustaqillikni oshiradi, ayniqsa to'liq bo'lmagan jarohatlarda.

Muhokama:

Bugungi kunda reabilitatsiya faol, texnologiyaga asoslangan va bemorga

yoʻnaltirilgan jarayon sifatida shakllangan. Natijalar asosan jarohat darajasi va toʻliqligiga bogʻliq boʻlsa-da, zamonaviy texnologiyalarning joriy etilishi erta va individual yondashuv bilan birgalikda funksional imkoniyatlarni kengaytiradi. Biroq, yuqori narxli texnologiyalar koʻplab rivojlanayotgan davlatlarda cheklangan.

Xulosa:

OMS dan keyingi funksional reabilitatsiya **erta boshlanishi, individual reja asosida va koʻp tarmoqli yondashuvda** olib borilishi kerak. Zamonaviy texnologiyalarni qoʻllash neyroplastiklikni kuchaytiradi va uzoq muddatli natijalarni yaxshilaydi. Kelajakda neyroreparativ terapiyalarni robototexnika, neyromodulyatsiya va virtual reallik bilan integratsiya qilish bemorlarning mustaqilligi va hayot sifatini yanada oshiradi.

Kalit soʻzlar: Orqa miya shikastlanishi, funksional reabilitatsiya, neyroplastiklik, ekzoskelet, neyromodulyatsiya, koʻp tarmoqli yondashuv.